

BODI ČLOVEK!

Stražar pravi: "Prišlo bo jutro, četudi je noč!" (Iz 21,12)

Zaupanje, zavržena vrednota sedanjosti

Za veliko stvari sem hvaležen svojim staršem. Ena od tistih, ki se mi danes posebej svetijo pred očmi, je njihovo zaupanje vame. V šolo so šli z menoj samo na prvi šolski dan, vsak dan odtlej pa sem – tudi preko glavne ceste – odhajal sam. Zaupali so mi, da bom znal skrbeti zase, da bom šel varno po poti do šole in spet nazaj, skratka, da mi bo uspelo tudi brez njihovega nadzora in pomoči. Danes bi temu morda rekli brezbriznost. Toda če danes prav dobro pomislim, potem razumem, da je odločitev, da mi zaupajo, da zmorem sam, spremljal velik strah in negotovost. Na cesti sicer ni bilo toliko avtomobilov, kot jih je sedaj, a jih tudi ni bilo tako malo, da bi lahko brez skrbi odkorakal čeznjo. Toda vseeno sem šel sam, brez njih, čeprav z njihovo popotnico: z zaupanjem. Ta njihov pogum mi je dal dragoceno življenjsko dediščino. Jemali so me resno, bil sem vreden zaupanja, zato sem začel zaupati tudi sam. Na istem neosnovanem temelju kot moji starši. Na moji odgovornosti, ki so mi jo gradili do mojega odhoda v šolo in ki bi jih lahko tudi razočarala, a jih ni. Zaupali so sebi, da so me naučili, kar je bilo treba, in zaupali so meni, da sem vse, kar je potrebno za mojo varno pot, razumel in naredil. Na tej odgovornosti gradim tudi danes. Na odgovornosti ljudi, ki jim zaupam svoje besede, svoja dejanja, pomoč, vodstvo, ki jim zaupam praktično svoje življenje. Ko jim zaupam, se jim namreč

na nek način izročim v varstvo, kar seveda vedno tudi nosi tveganje. Vsako zaupanje namreč vedno vključuje tudi možnost, da bo izigrano, zlorabljeno ali oropano. A ravno to je njeno največje bogastvo, saj gradi na veri v dobroto ljudi. In ravno to je tista stvar, brez katere ne jaz ne človek, ki mu zaupam, preprosto ne bi mogla. Moramo verjeti v dobroto ljudi, sicer bi živeli v stalnem strahu, brez svobode in brez odnosov. Človek, ki ne zaupa, je sam. Seveda je spričo vseh razočaranj, ki smo jih doživeli v zaupanju osebam in institucijam, v našem času zaupanje še toliko težja vrlina. Težko verjamemo avtoritetam, ki vlečejo težke in napačne poteze, vedno težje zaupamo ljudem, ker slišimo o toliko skritih grehih, ki so jih storili v našo škodo. Toda osebno sem mnenja, da so se te napake in izguba zaupanja rodili že kar nekaj časa pred tem, namreč tedaj, ko smo kot družba nehali verjeti in zaupati vrednotam, ki so odločilne za skupno življenje, v dobroto, ljubezen, predvsem pa v odpusčanje. Verjamem, da so se prav na tnalu vsega tega rodile naše težke razmere, ki jih je težko rešiti, a jih je

mogoče. Ko bomo spet začeli verjeti v dobroto ljudi in jim ravno zato začeli

kaj potrebuje naša družba, potem potrebuje idealistov, ki ne bodo nehali verjeti v dobro v ljudeh. In ne bodo nehali zaupati, da jih skozi vse težko in hudo vendarle nosi Bog. On je temelj in

Zaupanje vedno vključuje tudi tveganje, a ravno to je njeno največje bogastvo, saj gradi na dobroti ljudi.

zaupati odgovornost, da lahko opravijo svojo edinstveno nalogo, četudi preko mnogih napak. Verjetno boste rekli, da sem idealist, a če

učitelj zaupanja. Ker še vedno, da, tudi danes, verjame v ljudi. Gotovo ne brez osnove.

Marko Rijavec

Recimo še mi kaj o samomorih

Kazalci krize zaupanja

Ko govorimo o zaupanju, se je treba nujno obregnuti tudi ob krizo le-tega, ki v najslabšem primeru privede do tega, da si kdo vzame življenje. Zdi se, da bo tudi ekonomska kriza v prihodnje dobra spodbuda za to ekstremno dejanje, če malo presodimo tisto, kar se v tem oziru že dogaja. Svetovna zdravstvena organizacija nam tudi sicer pravi, da je samomor danes zlasti izjemno razširjen med mladostniki in mladimi, saj naj bi v industrializiranih

tako umre povprečno štiri tisoč. Po samomorilnosti je Slovenija še vedno precej visoko na tej žalostni lestvici, saj je že dolgo v prvi peterici, lani pa se je znašla celo na tretjem mestu v Evropi. Zaradi teh žalostnih podatkov se je Svetovna zdravstvena organizacija čutila primorano, da ustanovi poseben dan za preprečevanje samomorov. Italijanski katoliški publicist in pisatelj, Rino Cammilleri, seveda gleda na stvari skozi versko perspektivo. Njegovo mnenje je

kar zanimivo: "V krščanskih stoletjih je bila za tovrstno preprečevanje dovolj Cerkev, ki je grozila s pokopom v neposvečeno zemljo. Ta grožnja je bila učinkovita, glede na to, da samomorov skorajda ni bilo v kronikah tistih stoletij. Pred tem, v poganskih časih, je tisti, ki si je vzel življenje, to naredil zato, ker je v določeni točki onstranstvo imel za boljše od tostranstva. Danes se samomora poslužujemo zato, ker ne verujemo v

nobeno onstranstvo več. Morda bi bilo dovolj tiste, ki se nagibajo k temu dejanju, spomniti, da je onstranstvo lahko veliko slabše od najslabšega tostranstva. Vendar imajo duhovniki vse druge skrbi..." Cammilleri je zbadljiv kot vedno, pa vendar nas

spomni na zelo pomembne stvari. Tu ne gre več le za življenje z malo začetnico, temveč za življenje z veliko začetnico, za večno življenje – ali, po drugi strani, pogubljenje. O poslednjih rečeh duhovniki danes govorimo bolj malo, če sploh kaj, govorimo pa veliko o "tuzemskih", kot bi rekel moj nekdanji župnik. Ne vem, ali gre naše zaupanje graditi na teh naših človeških rečeh in go-

tovostih, ko pa smo ljudje tako krhki, ranljivi in minljivi. Ne bi rekel, da je kriza vere najprej kriza vere v sočloveka, ki potem pripelje do krize vere v Boga, temveč trdim ravno nasprotno. Gotovo se spet marsikdo z menoj ne bo strinjal, a svoje prepričanje gradim na tem, kar govori zgodovina, ki je v tem primeru žal tudi učiteljica smrti.

Andrej Vončina

"Našega zaupanja ne gre graditi na naših človeških rečeh in gotovostih, ko pa smo ljudje tako krhki, ranljivi in minljivi."

deželah med omenjeno populacijo predstavljal po vrsti tretji ali celo drugi najpogostejši vzrok za smrt. V svetu je povprečje samomorov 14,5 na sto tisoč ljudi, kar pomeni, da na ta žalostni način umre na leto v svetu več kot milijon ljudi. V Italiji jih

Vedel sem, da bova prijatelja

*Takoj, ko si odprl usta
in sem zaslišal tvoj blagi
glas,*

*sem vedel, da bova
prijatelja.*

*Prvič, dragi romar, ko sem te slišal,
kako se smeješ,*

*pa sem vedel, da ne bom rabil veliko časa,
da te popeljem nazaj k
Bogu.*

Hafis

Hafis (s pravim imenom Šems ed-Din Muhamed) je najbolj priljubljen perzijski pesnik iz 14. stoletja, za katerega je ortodoksna oblast trdila, da so njegove pesmi brezbožne. Opisujejo namreč, da je pot ljubezni pot do Boga. Tudi v pričujoči pesmi, ki je preprosta, a smela pripoved o tem, kako velik zaklad je človek sam po sebi in da je to največji argument, zakaj si ljubezen zasluži.

Gospod pa je govoril z Mojzesom iz obličja v obličje, kakor govori človek s svojim prijateljem. (2 Mz 33,11)

Božji pomenek

Spametnim se hitro dogovoriš, pravi pregovor. Ko ti nasproti stoji Bog, Vsemogočni, tisti, čigar misli so po poimenovanju Stare zaveze *tako visoko nad našimi mislimi, kot je visoko nebo nad zemljo* (Iz 55,9), je malce težje. Ne zaradi Boga, zaradi nas. A vendar imamo že v času pred Kristusom izvrstne Božje sogovornike. Med njimi bi izpostavil tri: Abrahama, Mojzesa in Joba. Vsak nam na svoj način odkriva, kakšne znajo biti prvine dobrega pogovora, najprej z Bogom in potem z ljudmi.

V precep najprej vzemimo Abrahama. Potem ko pride Bog k njemu na obisk (1 Mz 18,1-15), si Abraham drzne z njim barantati (16-33). Prav zares, Abraham se pogaja z Bogom. In na prvi pogled se zdi, da je Bog izredno slab pogajalec. Očetu vere se zdi nepravilno, da bi pravični umirali s krivičnimi vred. Zato izposluje, da bo Bog ohranil vse pri življenju, če v mestu najde sprva petdeset pravičnih. To barantanje nadaljuje do števila deset. Abraham naposled odneha. Je obupal? Mu je deset pravičnih dovolj? Zakaj se je ustavil? Prof. dr. Jože Krašovec meni: *"Končni izid kaže, da je hotel Gospod s pogovorom podučiti Abrahama. Bog se je na izziv odzval kot učitelj"*. (nagrada, ljubezen in odpuščanje). Abraham torej pristopi k svojemu učitelju kot nadobuden učenec, da bi ga poučil o pravičnosti. Učitelj je potrpežljiv in zaupa, da bo učenec sam prišel do sklepa, da ve, kaj pomeni pravičnost. In to se res zgodi. Abraham z novim spoznanjem odide. Mojzesov pogovor z Bogom (2 Mz 33, 12-23) je še bolj zanimiv. Bodimo pozorni, kako si z Bogom podajata žogico, kdo je pravzaprav izpeljal ljudstvo iz Egipta. Mojzes pravi, da Gospod (13.16). Že prej mu Gospod pravi, da je ljudstvo iz Egipta

izpeljal Mojzes (33,1). Pa ne samo to. Mojzes Boga postavi pred dejstvo, naj nikar ne misli, da bi pohajkovali po puščavi brez njega. Bog kot izredno slab pogajalec popusti in obljubi Mojzesu, da bo z njimi. Kot majhen otrok sedaj Mojzes začuti starševsko dobrotljivost. Ni mu dovolj, da Boga le posluša, rad bi ga videl. Na neki način mu tudi pri tem Gospod ugodí. Šele s tega srečanja sedaj Mojzesovo obličje žari (2 Mz 34,29). Je bil Gospod ponovno slab pogajalec? Ne. Svojega učenca je pripeljal do bistvenega. Ni čudno, da svetopisemski pisatelj omeni, da sta se Bog in Mojzes pogovarjala kot prijatelj s prijateljem (33,11). Kaj pa je bilo tako prijateljskega v Mojzesovem postavljanju dejstev? Mojzes ni iskal resnice v sebi, ampak v svojem sogovorniku. Ni ga obkladal s seboj, ampak je skušal svojega sogovornika sprejeti k sebi.

Jobova knjiga nam je verjetno najbližje. Vsak izmed naš se je zagotovo že kdaj pritožil Bogu. Če ni pravično, pač ni. In v naših očeh velikokrat ni. Tako ni bilo tudi v Jobovih. Po tem ko mu je Satan vzel prav vse, le življenja ne, se pri njem zgledajo trije "prijatelji". Vsak mu s svojega stališča poskuša dopovedati, da je že moral kaj narediti narobe, da ga je doletela tovrstna kazen. A Job se ne pusti zmešati. Vztraja. Njegovo prerivanje obsega večji del knjige (Job 3-37). Bogu pove kar nekaj krepkih, npr.: *Razložil bi pred njim svojo pravdo, moja usta bi bila polna dokazov* (23,4). In kot je uspelo Abrahamu in Mojzesu, tako je uspelo tudi njemu. Bog se mu prikaže in se pravda z njim. Job utihne, še več, prizna svojo zmotno: *Glej, premajhen sem. Kaj naj ti odgovorim? Svojo roko si polagam na usta.* (Job 40,4). Pa je Job res poraženec? V bistvu ne. Ne samo, da na koncu dobi vse povrnjeno, kar mu je Satan vzel. Če

primerjamo 9 in 38,1-2.4-13, ugotovimo, da Bog ne pove Jobu nič bistveno novega o sebi, kar Job že ne bi vedel o njem. A v 9. poglavju je imel Job vedenje, sedaj pa ima izkušnjo, srečanje. Ugotovili smo že, da je

Odnos zaupanja, učenja, poslušanja. V takem odnosu je pogovor kot ogenj, ki razžareva obličje dveh prijateljev.

pohabljen beseda tista, ki je monološka. In taka postane takrat, kjer ni odnosa. Prav zares gre za odnos, v katerega smo povabljeni. Vsak izmed obravnavanih starozaveznih velikanov bi si zaslužil posebno

obravnavo. A tudi hiter vpogled nam veliko pove: vstopiti v odnos z Bogom (Job), iskati resnico v Njem in ne v sebi (Mojzes), poslušati in se naučiti (Abraham) so koraki, ki bodo otoplili naš odnos z Njim. Pa ne le z Njim. Vedno bolj verjamem, da so naši pogovori in odnosi malce slabša preslikava tistega odnosa, ki ga imamo z Bogom. Vredno bi bilo poskusiti abrahamovsko pristopiti k dialogu z bližnjim z odprtim srcem za

Matevž Vidmar

Uničevanje mitov o katoliški Cerkvi (2a)

Primer Galilei

Vpovezavi z zadnjikrat obravnavano tematično inkvizicijo bomo tokrat omenili primer Galilei, ki je kaj pogosto uporabljen proticerkveno orožje, pri katerem spet niso pomembna zgodovinska dejstva. Že zadnjič smo pa dejali, da se mi resnice ne bojimo, četudi razkriva kaj neprijetnega, pod pogojem, da se pove, kolikor je le mogoče, vsa resnica, ki je znana in se nič ne zamoči.

Življenjska zgodba Galileia

Kdo je sploh bil Galileo Galilei. Rodil se je v Pisi 15. februarja 1564. Pri komaj devetnajstih letih je že prišel do svojih prvih odkritij glede gibanja nihala. Imel je težak značaj in se je pogosto sprl s kolegi znanstveniki in ne samo to. Leta 1618, dve leti pred prvim opozorilom Svetega sedeža, se je Galileo sprl s patrom Orazim Grassijem glede izvora treh kometov, ki so se le malo prej pojavili na nebu. Grassi je imel v tem primeru prav, saj je Galilei celo zanikal obstoj kometov. Kljub temu da je bil v zmoti, pa njegova govorica razkriva, kakšnega značaja je bil, saj je svojega "nasprotnika"

gledano. Na koruzi je živel z Marino Gamba, s katero se nikakor ni hotel poročiti, z njo pa je imel tudi tri otroke - fanta in dve dekleti. Ti sta morali v samostan predvsem zaradi njegovih pritiskov, saj je moral nekako poskrbeti zanj, potem ko je odslovil njuno mater. Cerkve pizanskemu strokovnjaku nikdar ni očitala tovrstnega nemoralnega vedenja - če bi npr. kdo tako živel v Ženevi tistega časa, kjer so vladali kalvinisti, bi že zdavnaj izgubil glavo. S svojim daljnogledom je Galileo nato našel "madeže" na Luni (kraterje) in Venerine faze. Toda prvi, ki so mu nasprotovali in niso hoteli pogledati skozi njegov daljnogled, meneč, da so to madeži na lečah, so bili prav njegovi znanstveni kolegi. Iz tega je izšel hud spor, v katerem pa je zmagal Galilei, a s podporo jezuitskih astronomov (jezuiti so bili tedaj glavni znanstveniki na tem področju), pod vodstvom sv. Roberta Bellarmina. Ne le jezuiti, ampak tudi sam papež

Splošno razširjena zgodba

Pa pogledjmo, kaj pravi splošno razširjena "črna legenda" (= splošno razširjeno zgrešeno ali zmanipulirano mnenje o določeni zgodovinski tematici, z namenom očrnitve nekoga) o tem primeru. Sodišče Svetega sedeža naj bi Galileia obsodilo zato, ker naj bi ta s svojimi kritikami dokazoval, da so v Svetem pismu napake, ter

tako postavil pod vprašaj tudi druge verske resnice; da do tega ne bi prišlo, naj bi Cerkev znanstveniku ukazala, naj se javno odpove rezultatom svojih odkritij. Cerkev so tudi označili za sovražnico znanosti in kulture, za nazadnjaško, mračnijaško in še kaj. Zgodba naj bi šla

približno tako. Galileo je iznašel teleskop, s pomočjo katerega je lahko opazoval nebo in ugotovil, da ne kroži sonce okoli zemlje, ampak ravno obratno. To naj bi po črni legendi dokazovalo, da se je Sveto pismo motilo, saj je v njem pisano, da je Jozue za popoln poraz Izraelovih sovražnikov za nekaj časa zaustavil tek sonca. To naj bi pomenilo - glede na Sveto pismo -, da sonce kroži okoli zemlje. Tako je Galilei s svojimi ugotovitvami postavil pod vprašaj svetopisemsko resnico. Seveda je takoj nastopilo sodišče Inkvizicije, da bi Galileiu sodilo, ga zaprlo in prisililo, da zavrže ugotovitve. Še vedno po tej legendi, naj bi po obsodbi in prisilni odpovedi Galilei ponosno izjavljal, da ima prav, in sicer s tistim znamenitim stavkom, ki nam ga povsod tako pogosto ponavljajo: "Eppur si muove"! ("In vendar se giblje"!)). To pomeni, da še tako stroge obsodbe in kazni ne bodo mogle zatreti dejstva, da se Zemlja giblje okoli Sonca. Iz te Galilejeve obsodbe naj bi se tako rodilo tisto sovražstvo med Cerkvijo in znanostjo, ki traja vse do danes. Na vse to lahko odgovorimo le tako, da pogledamo, kaj se je v resnici zgodilo. Sledijo torej nekatera dejstva, ki bodo morda koga tudi presenetila.

Galileo - prvi heliocentrik?

Najprej, ni bil Galilei prvi, ki je verjel, da Zemlja

kroži okrog Sonca. Že tri stoletja pred Kristusom astronom Aristarh s Samosa trdil isto stvar. Tudi katoliški kanonik Nikolaj Kopernik iz Poljske, ki je umrl 21 let pred Galilejevim rojstvom, je bil prepričan, da Zemlja kroži okrog Sonca. Dodati moramo tudi to, da je Kopernik svoje delo "Kroženje nebesnih teles" objavil šele v letu svoje smrti (1543), pa ne zato, ker bi se bal Cerkve ali Inkvizicije, ampak zato, ker se je bal posmeha svojih kolegov znanstvenikov, od katerih jih je bila večina prepričana, da je Sonce tisto, ki kroži okrog Zemlje. Glede Kopernika imamo še tretje presenečenje - njegovo delo je bilo objavljeno na željo predstojnikov in znanstvenik je delo posvetil papežu Pavlu III., ki je posvetilo sprejel.

Cerkev - nasprotnica znanosti?

Od Kopernika, pa vse do obsodbe Galileia, se je zvrstilo kar enajst papežev, ki ne le, da niso zavračali "heliocentrične" kopernikanske teorije, ampak so jo pogosto tudi spodbujali. In ne samo to - Galileia, ki je to teorijo zagovarjal, so v Rimu slovesno sprejeli in ga postavili med člane Papeške akademije. Tako pridemo do nekega prvega zaključka - ko je Galilei začel svoja znanstvena opažanja, Cerkev nikakor ni bila nasprotna znanosti in znanstvenim eksperimentom. Tudi ni bila "a priori" nasprotna hipotezi, da Zemlja kroži okrog Sonca, seveda pod pogojem, da je šlo za hipotezo in ne za tezo, za trditev, kot bomo v nadaljevanju lahko videli, saj bi bilo treba le-to znanstveno dokazati.

Med hipotezo in tezo

Do leta 1616 - leto prvega procesa proti Galileiu - je bila razprava glede kopernikanskega sistema dovoljena in celo spodbujena znotraj Cerkve, a pod pogojem, da ostane na znanstvenem področju in ne preide tudi na teološko področje in seveda, da bi šlo za hipotezo in ne tezo, vsaj dokler ne bi prišli do neovrgljivih dejstev. Glede tega obstaja pismo kardinala Bellarmina, ki ga je napisal dominikancu Foscariniju leta 1612, kjer jasno pravi, da bi Galilei moral predložiti dokaze glede kopernikanske teorije, sicer bi bilo treba govoriti o hipotezi. Bellarminova pozicija je bila karseda korektna, saj še danes v znanstvenih vodah velja, da govorimo o hipotezi in ne o tezi, vse, dokler ne predložimo dokazov. Bellarmino pa se ni ustavil le pri tem, ampak je jasno dejal, da bi bilo treba na novo interpretirati določene svetopisemske odlomke v primeru, da bi se našel resnično trden znanstveni dokaz. Kot torej vidimo, nikakor ne drži, da bi imela Cerkev neko vnaprej odklonilno mnenje o heliocentrični teoriji.

/ dalje
Andrej Vončina

Cerkev Galilejevega časa nikakor ni bila sovražnica ne njega ne znanosti. Znanost je močno podpirala, spodbujala in varovala znanstvenost, samim znanstvenikom pa je marsikdaj znala pogledati skozi prste.

naslovil z vse prej kot gospodskimi besedami: "Zvita kača", "škorpijon", "prevzvišena zver"... Tudi sicer ni bil ravno svetnik, moralno

Urban VIII., Galilejev prijatelj in občudovalec, je znanstvenika odločno podprl ob nekem drugem sporu, ki se je dotikal ledu.

Mediji naj bodo v službi humanizacije družbe in ne kapitala

Družina v dobi informacij

Medijsko in oglaševalsko okolje je prepleteno z različnimi interesnimi skupinami in povezavami, ki ga zaznamujejo. Prva med temi sta gotovo kapital in lastništvo posameznega medija. Kdor daje denar, vpliva na usmeritev uredniške politike. Kakšen in kolikšen vpliv imamo posamezni bralci? Kakšna pa je vloga družine? V medijski krajini je bralec/poslušalec oz. na splošno odjemalec informacij eden od subjektov informacijskega dogajanja, zato pogosto naletimo na razprave o odnosu medijev do njihovega občinstva. Kaj pa če bi vzeli pojem družine kot enoten subjekt? Kaj se dogaja s sodobnimi družinami v informacijski dobi?

Mediji in še posebej splet so nedvomno velika priložnost, ki pa v sebi skrivajo tudi nekaj pasti. Prva priložnost je na področju medgeneracijskega dialoga, saj se osebe v zrelih letih – običajno stari starši – učijo osnov računalništva in interneta ravno s pomočjo mladih. Mediji v tem primeru imajo vlogo mostu med dvema generacijama; vmes je generacija staršev, ki se bolj ali manj samostojno in uspešno prebija v svet socialnih omrežij. Stari starši ob tem učnem procesu niso le pasivni sprejemniki novega znanja, ampak imajo priložnost, da mladim posredujejo kulturo odnosov v žlahtnem pomenu besede. Tisto kulturo, ki je njim tako samoumevna, mladim pa ravno zaradi digitalnega življenja tako tuja.

Posebno občutljiva na informacijske dražljaje je družina, ki zaradi spremenjenega življenjskega ritma postaja nestabilen življenjski prostor. Domovi se tako spreminjajo iz varnih pristanov medosebnih odnosov v informacijska vozlišča, saj poleg radia, nenehno prižganega tv sprejemnika, računalnikov, tabličnih računalnikov in časopisov v njih brnijo še telefoni. Sodobna družina se mora torej naučiti sobivati in deliti svoj življenjski prostor z informacijami, ki vstopajo – včasih celo vdirajo – v njeno naravno življenjsko okolje. Tukaj se prične potreba po nadzoru količine in kakovosti informacij, saj te ne smejo nadvladati ljudem. Njihova vsebina naj bo informativna, pa tudi konstruktivna in formativna. To je predvsem pomembno za otroke in mladino, ki preživljajo vedno več časa v digitalnem svetu. Splet, in še bolj socialna omrežja, so tisto

okolje, ki zaznamujejo odrasčanje ter kjer mladi prevzemajo vedenjske vzorce, novo govorico, življenjski slog. Če bomo dali internetu pravo vlogo, lahko postane koristno sredstvo za kulturno formacijo odrasčajočih. Sporočila miru, sloge, dialoga, solidarnosti in

tako jasno svarilo pred nevarnostmi. Na mladih je pomemben poudarek, ker so prihodnost naše družbe in če bo nova generacija deležna pozornega spremljanja, lahko upamo, da bomo jutri živeli bolj kot danes. Dodana vrednost tehnologije ni samo hitrost posredovanja informacij, ampak je priložnost, da dobre zglede razširi

med širok krog uporabnikov. Med različnimi subjekti in profili uporabnikov, ki jih internet nagovarja, mora biti tudi družina, saj ta je zaradi svoje zgradbe in družbene vloge nenadomestljiva. To je šola odnosov, temeljna družbena celica in najpomembnejše formacijsko okolje. Vpliv medijev na družine je pomemben ne samo z vidika potrošnje in komercialnih namenov, ampak tudi zaradi izoblikovanja javnega mnenja.

Vzgoja in izobraževanje družbe gresta preko filtra vrednot, ta pa je podvržen spremenljivosti javnega mnenja in poplavi besed. Družinsko okolje je zato kraj, kjer bi na pravilen način vrednotili informacije ter presojali "navodila" oblikovalcev

javnega mnenja, saj še vedno velja rek, da ni vse zlato, kar se sveti ...

Aljoša Vodopivec

Stari starši pri spoznavanju novih tehnologij s pomočjo mladih niso le pasivni sprejemniki novega znanja, ampak imajo priložnost, da mladim posredujejo kulturo odnosov.

vrednot so še vedno aktualna, le ponuditi jih moramo na mikaven način. Mladi potrebujejo jasno besedo o dobrem in prav

Vrednota upanja v Svetem pismu

Na čem gradimo kristjani za-upanje?

“Za zdaj pa ostanejo vera, upanje, ljubezen, to troje”. Ta trditev sv. Pavla, ki jo najdemo v 1. Pismu Korinčanom (13,13), je kristjanom služila kot podlaga za predložitev treh “božanskih kreposti”, tistih torej, ki izhajajo iz Božje milosti, ki jo Bog polaga v srca verujočih. Druga od teh kreposti, torej, je “mlajša sestra” ostalih dveh, vendar s svojo napetostjo potiska naprej svoji “starejši sestri” – če vzamemo podobo francoskega pesnika Charlesa Péguyja, ki je upanju namenil svojo poezijo *Predverje skrivnosti druge kreposti* (1911) – in predstavlja skorajda nekakšno rdečo nit celotnega Svetega pisma. Ta krepost je namreč usmerjena proti mesijanski prihodnosti (izpolnitev pričakovanja obljubljenega Božjega odrešenika, op. prev.) in dovršitvi skozi celotno Staro zavezo, tudi zadnje vrstice Nove zaveze pa se takole glasijo: “Duh in Nevesta pravita: ‘Pridi!’ ... Ta, ki pričuje za te reči, pravi: ‘Da, pridem kmalu!’ ‘Amen, pridi, Gospod Jezus!’” (Raz 22,17,20). Gotovo, pot, ki nas vodi skozi zgodovino, nas pogosto sili v obup, kakor izpoveduje Job: “Moji dnevi so hitrejši kakor tkalski čolnček, minevajo brez upanja ... je

izrazil to zaupanje. Najprej tisto tipično elpis (ki jo, tudi v glagolski obliki, najdemo v Novi zavezi kar 86-krat), potem pa tudi hypomonē, ki zbuja idejo nekega “ostati pod” nekim bremenom, ki ga je treba prenašati, nekega vztrajanja pod temnim nebom z gotovostjo, da bo prišel počitek, da bi se osvobodili bremena, da se bo nebo preklalo, iz njega pa bo posijala luč. Upanje tako ni iluzornost, temveč vztrajnost in se lepo prepleta v trilogiji kreposti, namreč: “delo vere, napor ljubezni in vztrajnost upanja” (1 Tes 1,3). Ta moč izhaja iz dejstva, da “Upanje pa ne osramoti, ker je Božja ljubezen izlita v naša srca” (Rim 5,5). Podlaga vsega je torej milost, ki nas podpira in nam pomaga v boju z zlobnimi strukturami sveta. Vendar pa se upanje, ki je po svoji naravi mlada in vzkipevala krepost, navezuje tudi na pričakovanje in potrpljenje. V tem oziru je zelo povedna prilika o pšenici in ljulki (Mt 13,24-30). Prizorišče zgodovine je podobno polju, kjer žito in plevel, torej dobro in zlo, rasteta skupaj. Zelo močna je skušnjava, da bi odreagirali srdito in se znesli ter skupaj s plevelom izruvali tudi žito. Nasprotno pa je upanje tista umirjena in preudarna gotovost,

ki zna čakati na čas, ko bo Bog sam posredoval s svojo pravično sodbo. Vernik seveda ne ostaja nedejaven, popolnoma gotov, ne izgubi poguma, vendar niti ne odreagira kar na slepo: “Bodi miren pred Gospodom, zaupaj se mu; ne huduj se nad tistim, ki mu pot uspeva, nad možem, ki dela hudobne načrte ... Zaupam v tvojo besedo” (Ps 37,7; 119,81). Na

koncu bo zasijal veliki dan upanja, Kristusova in naša Velika noč, tisto polno rešenje, ki ga opevajo zadnje strani Razodetja, ki je knjiga upanja par excellence. Takrat, torej: “Bog upanja pa naj vas napolni z vsem veseljem in mirom v verovanju, da bi bili v moči Svetega Duha polni upanja” (Rim 15,13).

Gianfranco Ravasi (prevedel A. V.)

Sveto pismo nas vabi, da smo v življenju polni zaupanja, čeprav se nam dogaja to in ono. Nekega dne bo zasijala pravičnost.

torej moje upanje? Moje upanje! Kdo ga more zagledati? (7,6; 17,15). Vendar pa mora vernik pogumno hoditi po poti naprej in imeti svoj pogled vedno usmerjen navzgor, proti polni odrešitvi, s pripravljenostjo, da vsakomur pove za razlog upanja, ki je v njem, kakor nas spodbuja sv. Peter v svojem Prvem pismu (3,15). Pavel ne uporablja zaman dveh grških besed, da bi

Izguba zaupanja na delovnem mestu

Na novo premisliti družbo in v njej ovrednotiti solidarnost!

Nobena skrivnost ni, da tako v Sloveniji kot v Italiji delavci in zaposleni nimajo skoraj nobenega zaupanja več v delodajalca, da se je torej odnos delodajalec - delavec skrhal, če se že ni zlomil. V pravičnosti in pravičnosti delovne nagrade, se pravi plačila za opravljeno delo, pa itak ne verjame nihče več, še najmanj opeharjeni delavci, ki so pristali na socialnem dnu. Medsebojnega zaupanja ni več, na Slovenskem se to najbolj vidi, ko razni in različni sindikati branijo predvsem privilegije že itak privilegiranih (za slovenske razmere, da bo jasno!) slojev (zdravniki, profesorji, javna uprava, sodstvo), medtem ko so delavci v proizvodnji dejansko danes le še brezpravna raja, s katero se dobesedno lahko počne, kar se hoče. O tem

pričajo predvsem dnevni podatki o zapiranjih takih in drugačnih tovarn, o krčenju delovnih mest in pa seveda podatki o brezposelnosti. O tistih, ki so v zrelih letih izgubili službo, se itak ne govori, zanje pa tudi ni skoraj nobene možnosti ponovne zaposlitve; v mislih imam predvsem tiste, ki so med 45. in 60. letom starosti in niso še dosegli delovne dobe, s katero bi se lahko upokojili, da bi vsaj lahko prejeli še itak sramotno nizke pokojnine, kakršnih so danes deležni vsi tisti ljudje iz tovarn, trgovin in “nižjih” delovnih mest, ki odhajajo sedaj v pokoj.

Nekaj deset tisoč ljudi se je v tako imenovani slovenski tranziciji okoristilo, pokradlo, kar se je dalo pokraditi, in to po načelu “znajdi se”, za katerim se je v času socializma skrivala sicer pravilna beseda: tatvina družbenega premoženja. In ni res, da so vsi lahko lastniki, kot se danes izgovarjajo vsi tisti, ki bi morali bdeti nad to vlekrajno slovenskega naroda, ampak je slo za določene kroge, mreže ljudi, ki jim je vsem lasten predvsem ter ne nazadnje le naravnost zastrašujoče požrešen pohlep po denarju.

Prepričan sem, da je prav medsebojno zaupanje tisto, ki bi bilo danes najbolj potrebno med slovenskimi ljudmi, a tega ni več. Zaupanje, ki seveda kar kliče po solidarnosti, ki je kronični manko sedanje slovenske družbe, saj je doberdelne organizacije, ki vse gradijo na solidarnosti svoje neprecenljivo delo, ne morejo nadomestiti v družbi; zmotno je namreč pričakovati, da bo slovenski Caritas lahko nadomestil tisto solidarnost, ki bi morala veljati v družbenem tkivu, pa

naj skuša pomagati še tako številnim ljudem. Skrhano zaupanje, razočaranje in tihi gnev ljudi, ki so danes opeharjeni, ne da bi bili za svoje stanje sami krivi, so danes na očem vseh tistih, ki hočejo to videti, čeprav tudi danes velja rek, da sita vrana lačni ne verjame.

Papež Frančišek se je pred kratkim srečal z okoli petsto člani Fundacije Centesimus Annus Pro Pontifice, ki so se v Rimu udeležili mednarodnega simpozija o temi solidarnosti in izzivov 21. stoletja. Fundacijo Centesimus Annus Pro Pontifice je pred dvajsetimi leti ustanovil blaženi Janez Pavel II. in jo poimenoval po okrožnici, ki je izšla ob stoletnici Rerum novarum. Govori o družbenem nauku Cerkve, h kateremu so na različne načine prispevali papeži prejšnje

ga stoletja in tudi Benedikt XVI. z okrožnico Caritas in veritate (Ljubezen v resnici). Članom fundacije se je zahvalil za njihovo prizadevanje na področju poglabljanja in širjenja poznavanja družbenega nauka Cerkve preko vrste tečajev, predavanj in knjižnih izdaj. Vse to je po papeževih besedah pomembno, predvsem za laike, ki živijo sredi družbe, v svetu gospodarstva in dela.

“Ni slabše materialne revščine, kot je tista”, je poudaril sveti oče, “ki preprečuje zaslužiti si za kruh in ki odvzema dostojanstvo delu!” Izpostavil je potrebo po ponovnem premisleku solidarnosti, ki ni več le navadna pomoč najrevnejšim, ampak pomeni globalni premislek o celotnem družbenem sistemu, iskanju novih poti, da se ga reformira in popravi v skladu s temeljnimi človekovimi pravicami.

“Besedi solidarnost, ki je danes ni več videti v svetu gospodarstva, je treba povrniti njeno družbeno vlogo!” je bil jasen sveti oče, ki je še odločno zatrdil: “Solidarnost ni družbena miloščina, ampak je družbena vrednota”.

Jurij Paljč

Gledali smo "Veliki Gatsby"

V iskanju odgovorov na hrepenenje

Ker smo pri maturi iz angleščine (višji nivo) morali prebrati Fitzgeraldov roman "Veliki Gatsby", me je pritegnila tudi najnovejša filmska adaptacija te knjižne uspešnice, saj mi je zgodba ob branju kar malo "zlezla pod kožo". Priznam, težko sem gledal tole filmsko uprizoritev, pa ne zato, ker bi bili slabi igralci – Di Caprio je zagotovilo odlične igre. Zmotila me je "anahronističnost" filma, saj so me ves čas moti-

mo o pravi "faraoničnosti", zlasti ko gre za divje zabave, ki se dogajajo na domu gospoda Gatsbyja. Ko smo povedali vse to, velja reči, kako je film precej zvest pripovedi romana, ki ga je očitno želel avstralski režiser bolj približati tisti generaciji, nad katero se mnogi odrasli pritožujejo, kako da "nič ne bere", s tem pa namigujejo na to, da mladi več ne segajo po knjigah. Ob tem se vselej sprašujem, zakaj se nikdar ne vprašajo, ali morda ne nosijo ti odrasli tudi sami velik del odgovora na vprašanje, zakaj zlasti njihovi mladi ne berejo ... A pustimo te brezpredmetne polemike in raje povejmo, zakaj si velja film ogledati. Rekel bi, da predvsem zaradi zgodbe, ki je filmu podlaga. Ta nam namreč govori o tistem največjem hrepenenju, ki je v človeškem srcu, katerega izpolnitev je srečnost, ljudje pa vse pre pogosto ubiramo poti, da bi našli odgovor na to hrepenenje, ki se nazadnje izkažejo za zaslepljujoče in zavajajoče. Gatsby okrog sebe ustvari pravi, pravcati paralelni svet, ki je nad vse bleščeč in v njem ne manjka prav nič – vsaj na videz. Pa vendar se izkaže, da v njem manjkajo prav najbolj osnovne stvari: ljubezen, človeška bližina, prijateljstvo ... Gatsbyjev svet je čudovita metafora virtualnega sveta, v katerem se izgublja vse več ljudi. Vseh, ne le mladih.

Andrej Vončina

Gatsbyjev svet je čudovita metafora virtualnosti, ki vase vsrkava mnoge.

li sodobni vložki v zgodbo, ki poteka v 20. letih prejšnjega stoletja, zlasti govorim o glasbenih vložkih, a je treba reči, kako je to del režije Baza Luhrmanna, ki želi ustvariti nekakšno "nadča-

Verujoči se ne odpovedujemo razumu

Kako razumem svojo vero?

Zakaj nekatere verska vprašanja zanimajo, drugih pa ne? Zakaj lahko izgubimo vero? Se lahko zanašamo sami nase; na to, da bomo zmogli sami odkriti smisel življenja; na to, da se bomo samouresničili; na to, da smo samozavestni, na to, da imamo o sebi dobro samopodobo? Smo prepričani, da so naše definicije o stvareh pravilne? Smo lahko prepričani, da so naše sodbe o resničnosti dokončne? Zakaj tako težko dojemamo, da ima Bog z nami velike načrte, večje, kot jih delamo mi v svojem napuhu? Kaj je resnična ponižnost? Se sploh čudimo dejstvu, da smo, da obstaja svet, barve, živali, rastline, sonce...? Lahko bolj zaupamo sebi kot Njemu, ki nas želi srečati? Dejstva dokazujejo, da smo ljudje mojstri v oženju resničnosti po človeškem okusu in meri. Je racionalno le to, kar lahko dojamemo s svojim razumom? Je resnično le to, kar lahko dokažemo z eksperimenti? Je realno in moralno le to, kar je, po našem mnenju, koristno? Vera je dar Boga, ki ga svobodno sprejememo. Res je, da Boga ni mogoče dokazati z znanstvenimi metodami; če bi to bilo možno, potem vera ne bi bila več potrebna. Toda, ali se s sprejetjem vere odrečemo razumu? Ali znanost lahko trdi, da Bog ne obstaja? Kdo je kriterij tega, kaj je moralno? Ali lahko spoznavamo, kaj je dobro in kaj je zlo? Kaj je vest? Je vest še vest, če ne priznavamo Boga in torej ni razloga, da ga poslušamo? Kako se učimo ostriti vest? Že zgoraj našeta vprašanja dokazujejo, da se verujoči ne odpovedujemo razumu. Brez razuma se ne bi več mogli pogovarjati o razlogih našega verovanja. V resnici lahko razum izostrimo, ko razmišljamo o tem, kako je vera svobodni dar Boga in kako smo ljudje svobodni, da ta neskončno veliki dar Boga sprejememo ali zavrnemo. Vera nam pomaga, da naš razum postane vrhunski razum; razum, ki je sposoben kritičnega presojanja resničnosti; razum, ki nam omogoča, da se do resničnosti, v kateri živimo, opredeljujemo. To, da se do realnosti vedno znova opredeljujemo in v skladu s tem odločamo, je naša temeljna poklicanost. Opredeljujemo se do kulture, v kateri živimo, do

in izobraževanja... Tako je, drugače ni mogoče! Bog nas kliče tam, kjer se nahajamo! Le v tisti situaciji, v kateri se nahajamo, lahko sledimo Gospodu, sicer je naša "vera" neodgovoren in nezrel beg v iluzije. To, da vera pomeni preraščanje nihilizma in agnosticizma, je logično. Vera nam pomaga preraščati tudi racionalizem, empirizem in utilitarizem. Tudi to nam je logično. Kdor je resnično veren, prerašča tudi fideizem, ne odpove se razumu in kritičnemu presojanju, ne zadovoljiti se z nekritičnim, papagajskim

"Brez razuma se ne bi več mogli pogovarjati o razlogih našega verovanja."

ponavljanjem tega, kar pravita Sveto pismo in papež. Taka drža bi pomenila herezijo in odpad od Cerkev. Ni nekaj res zato, ker to uči Cerkev; temveč: Cerkev si prizadeva, da uči to, kar je res, in kot berač potuje za Resnico! Vera brez razuma bi bila zločinska, ker bi zatrla to, kar je Bog človeku podaril v svoji neskončni ljubezni. Seveda pa na tapeti ne moreta in ne smeta biti le vera in Cerkev, temveč vsi družbeni sistemi. Lahko se vprašamo: mar niso neracionalne in s fideizmom prepojene določene smeri znanosti, gospodarstva in politike, ki se slepo zanašajo v svoj prav; slepo verujejo v to, da določene odločitve omogočajo razvoj in napredek človeka, v resnici pa pomenijo nazadovanje in propad civilizacije?

Bogdan Vidmar

Imamo kristjani dovolj poguma za izpovedovanje vere?

Verska svoboda ob 1700-letnici Milanskega edikta

Zdi se, da v Sloveniji še danes kristjani nimamo poguma tudi javno izpovedovati vere. Zgolj dva drobca izpred enega tedna; 1700 let po Milanskem ediktu: verna učiteljica je v razredu vprašala učence: "Kdo med vami je skavt"? Niti eden od učencev si ni upal tega priznati, četudi so njeni učenci skavti. Zakaj obstaja ta samocenzura v glavah osnovnošolcev? Neka gospa, ki so ji v službi rekli, naj z vratu sname križ, pa je bila bolj pogumna in je sodelavki odvrnila: "Bom snela križ, ko boš ti snela škorpiljona". Še veliko bi lahko o tej temi razmišljali! In prav je, da razmišljamo! Kljub občasnim preganjanjem kristjanov se je krščanstvo razširilo že v 1. st. Seveda je bilo preganjanje kristjanov zakonsko utemeljeno z Decijevim ediktom in Dioklecijanovimi edikti. Galienov edikt in edikt Galerija pa sta v odnosu do kristjanov prinašala toleranco. Milanski edikt je bil prav gotovo tudi politična odločitev cesarja Konstantina, saj je razumel, da ne more vladati, če preganja kristjane. Pred bitko pri Milvijskem mostu naj bi 27. oktobra 312 imel videnje svetlega križa na modrem nebu in videnje napisal "In hoc signo vinces" - v tem znamenju boš zmagal. Je slo za videnje, ali za njegovo vizijo in politično odločitev? Kakorkoli že, z zmago je postal vladar. L. 313 je skupaj z Licinijem razglasil Milanski edikt. Čeprav je milanski edikt dal krščanstvu svobodo, je istočasno zagotavljal svobodo vsem religijam. Omogočal je enakost pred zakonom. Zato je pomemben mejnik za razumevanje verske svobode in razumevanje odnosov med religijo in državo. Vemo pa, da je šla zgodovina svojo pot, da je krščanstvo postalo državna religija. Teodozij je prepovedal poganstvo in krščanstvo postavil za državno vero. Narobe je, če danes to odločitev presojujemo brez upoštevanja takratne situacije. Dejstvo pa je, da je ta odločitev pomenila uveljavitev krščanstva kot državne vere, kar je odprlo tudi možnosti za zlorabo vere v politične namene, čeprav sv. Ambrož seveda tega ni imel v mislih. Cesar Teodozij je moral zaradi pokola prebivalstva v Solunu delati javno pokoro. Sv. Ambrož mu je dal vedeti, da je, čeprav je cesar, le človek, ki bo za svoja dejanja odgovarjal Bogu. Kot kralj David je Teodozij priznal svoj greh in zanj delal pokoro. Poznejše srednjeveško razumevanje oblasti le ni bilo tako preprosto, kot bi nekateri danes radi prikazali. Krščanski vladar je moral, če je hotel biti zares krščanski vladar, slediti krepsti pravičnosti in si prizadevati za svobodo državljanov ter skupno dobro. Žal danes marsikje na svetu, brez tveganja za življenje, ni mogoče javno izpovedovati svoje vere. Marsikje pa zakonodajalci sicer omogoča versko svobodo, toda zaradi prikritih in sostificiranih pritiskov dejansko verske svobode ni. Temeljno vprašanje današnje družbe je, kako doseči soglasje glede temeljnih, minimalnih moralnih norm. Zdi se, da smo soglasni le glede tega, da ima vsak človek svobodo, dokler ne škoduje drugim. Zdi se logično, toda zadeva ni tako preprosta. Npr., ali s pravico do abortusa res ne škodimo drugim? Smo slepi za pravico do življenja, ki jo imajo najmanjši, najšibkejši, tisti, ki na svoje pravice niti ne morejo opozoriti? Ali s pravico do abortusa ne demonstriramo ideje, da so človekove pravice odvisne od moči; da majhne smemo žrtvovati v korist odraslih? V tem primeru moč ni podvržena pravičnosti, temveč pravičnost moči. Smo kaj drugačni od nacistov, ki so za blagor arijske rase v koncentracijskih taboriščih sežigali Jude, cigane, Slované... in svoje politične nasprotnike? Je to demokracija, ki je utemeljena na pluralizmu in pravičnosti? Je to res skrb za skupno dobro, ali pa vendarle le skrb za posamezne skupine družbe in pozaba na celoto, na vse, na totalnost? Je to enakost, ki jo je zagovarjala francoska revolucija? Znanost res lahko dela, kar hoče? Smemo uresničiti vse možnosti, ki jih nudi tehnologija?

Mirno lahko rečemo, da je Evropa sekularizirana in da Boga izključuje iz javnega življenja. Religija je razumljena kot privatna zadeva vsakega posameznika. Živimo v civilizaciji, ki gradi človeško skupnost brez Boga. Temelj te družbe naj bi bili svoboda vsakega posameznika, človekove pravice v nevtralni državi in prepoved diskriminacije. Sliši se lepo, toda pozor! Diskriminacija je tudi izražanje prepričanja, da istospolne partnerske skupnosti niso enake skupnosti moškega in ženske; kar nam že razum jasno pove: razlika je v tem, da v istospolnih partnerskih skupnostih "ni razlike"! Če je izražanje tega prepričanja diskriminacija, to pomeni, da ne smemo več uporabljati razuma. Nujno je in ne more biti drugače: ideologija svobode vodi v dogmatizem, ki nas skuša zasužnjiti! Kako zvito: govorijo ti, da si svoboden, in ti to verjameš. Zakaj smo proti terorizmu, če pa se strinjamo s tem, da izdelujemo atomske bombe in delamo poskuse na človeških zarodkih? Zakaj teroristi ne bi imeli pravice izvajati atentatov?

Temeljno vprašanje današnje družbe je, kako doseči soglasje glede temeljnih moralnih norm.

Resničen spopad, ki se danes dogaja, ni spopad med različnimi kulturami, temveč med kulturami, ki temeljijo na religiji, in med kulturo, ki dosledno zavrača Boga in gradi le na človeškem napuhu in domišljavosti. Živimo na veliki prelomnici, na prehodu, ki je podoben prehodu iz antike v srednji vek ali prehodu iz srednjega veka v novi vek. Ko je zaradi različnih razlogov propadal antični svet, se je začel srednji vek, ki je temeljil na krščanstvu. Razsvetljenci so Evropo popeljali v novi vek: nastala je laična država, formulirana je bila verska svoboda. Dejansko so razsvetljenci naredili to, kar je tipično krščansko, za kar bi si morali prizadevati tudi kristjani. Tudi Cerkev danes priznava versko svobodo vsakega posameznika in koncept pluralne laične države; četudi je res tudi to, da v mnogih državah ni političnih strank in demokracije. V teh državah bi nasilna uvedba demokracije povzročila veliko gorja, ker za uvedbo demokracije niso izpolnjeni temeljni pogoji. Kako je novi vek utemeljil moralne norme? Preprosto povedano tako, da so to, kar so bile do takrat "Božje zapovedi", poimenovali "naravno pravo". A še vedno je šlo za enake vrednote. Zakaj smo danes na novem prehodu? Zato, ker poteka boj proti naravnemu pravu, ker poteka boj za spreminjanje človekovih pravic oziroma za dodajanje novih človekovih pravic, ki jih doslej ni priznavala nobena civilizacija: pravica do spreminjanja spola, izenačevanje istospolnih partnerskih zvez s heteroseksualnimi, pravica do evtanazije... Imeti pravico je za državo obveznost: zagotoviti mora, da so te pravice za posameznika tudi dosegljive: npr. zagotoviti mora možnosti in sredstva za spremembo spola. Po novem naj bi bile človekove pravice to, kar si človek želi in kar naj bi bilo po človeških kriterijih koristno za družbo. Povsem jasno je, da se nam obeta nov spopad za človekove pravice in svobodo. Letošnje praznovanje 1700-letnice Milanskega edikta je priložnost, da ozavešimo tudi vprašanja o verski svobodi in laični državi ter se vprašamo, kako in na kakšen način se vključujemo v politiko, ki je skrb za skupno dobro vseh in ne le nekaterih državljanov.

Bogdan Vidmar